

A Demográfia és Szociológia Doktori Iskola (DSZDI)

Minőségbiztosítási Szabályzata (MSZ)

A DSZDI Minőségbiztosítási Szabályzata a Pécsi Tudományegyetem és a BTK minőségbiztosítási kereteihez illeszkedik, az ESG 2015 elveit követi, és a doktori képzés teljes folyamatára vonatkozó minőségbiztosítási rendet rögzíti. A szabályzat a hallgatói előrehaladás, a témavezetői és oktatói munka, valamint a monitoring és visszacsatolás átlátható, dokumentált működését szolgálja.

Normatív keretek

A DSZDI minőségbiztosítási terve a következő jogszabályok, szabályzatok, irányelvek figyelembevételével készült:

a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény,

a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról szóló 387/2012. (XII. 19.) Kormányrendelet,

a Pécsi Tudományegyetem minőségbiztosítási szabályzata, minőségpolitikája és 2025. évi minőségcéljai,

a Pécsi Tudományegyetem kutatóhelyi kiválóságát erősítő stratégiai keretrendszeréhez, az HRS4R akkreditáció keretében kidolgozott akcióterv,

a Pécsi Tudományegyetem doktori szabályzata,

a Bölcsész- és Társadalomtudományi Doktori Tanács (BTDT) működési szabályzata,

a Magyar Akkreditációs Bizottság, illetve az Országos Doktori Tanács határozatai,

az DSZDI szervezeti és működési szabályzata.

A szabályzat a fenti kereteket nem ismétli, hanem a DSZDI működéséhez kapcsolódó, minőségbiztosítási szempontból lényeges eljárásrendeket rögzíti.

A szervezeti, felelősségi viszonyok

A belső minőségbiztosítás elsődleges szereplői az DSZDI programjainak vezetői, illetve szakbizottságai, az DSZDI vezetőjének és doktori tanácsának (DT) kontrollja mellett.

A DT valamennyi döntése során figyelembe veszi a minőségbiztosítási célokat és elveket, illetve évente az DSZDI vezetője által előkészített önértékelés (beszámoló) tárgyalása során határoz ezek érvényesüléséről, az esetleges további intézkedésekről.

Az DSZDI minden vezetőjének, oktatójának, témavezetőjének kötelessége, hogy a jogszabályokban, szabályzatokban rögzített minőségi és a minőséget garantáló eljárási követelményeket következetesen teljesítse és azt a képzés, kutatás és fokozatszerzés minden fázisában a hallgatóktól elvárja.

Az DSZDI oktatói és hallgatói az adott program és az DSZDI vezetőjének jelzik, ha olyan jelenséget tapasztalnak, amelyek ellentétesek a minőségbiztosítási célokkal. Az információk, visszajelzések alapján az iskola vezetője a jelzéseket megvizsgálja, és szükség esetén intézkedést kezdeményez a Doktori Tanács keretei között.

Minőségbiztosítási célok, elvek

A DSZDI minőségbiztosításának célja a doktori képzés és fokozatszerzés átlátható, megbízható és nemzetközi standardokhoz illeszkedő működtetése. Ennek keretében a doktori iskola biztosítja a felvételi, képzési, kutatási és értékelési folyamatok minőségi kontrollját, a hallgatói előrehaladás nyomon követését, valamint a rendszeres monitoring és visszacsatolás alapján történő fejlesztést.

Minőségbiztosítási feladatok a doktori képzésben

Témák meghirdetése

A DSZDI olyan kutatási témák meghirdetésére törekszik, amelyek követik a tudományterület aktuális irányzatait, figyelembe veszik a DSZDI-n belül rendelkezésre álló szakmai hátteret, ugyanakkor alkalmazkodnak a hallgatói érdeklődéshez. Csak olyan téma hirdethető meg, amelynek szakmai garanciái rendelkezésre állnak. A témahirdetés összekapcsolódik a témaorientációval. A témák meghirdetése minden felvételi eljárás előtt felülvizsgálandó.

A témakiírók/témavezető személyét és témakiírásokra a programvezető tesz javaslatot és a DT dönt.

Felvétel a doktori képzésre

A felvételi bizottságról, figyelembe véve az abban az évben jelentkezők témamegjelölését is, a DT dönt. A felvételi döntést előre meghatározott szempontrendszer szerint hozzák meg (alapnak tekintve a jogszabályokban előírt feltételek teljesülését), szükség szerint meghallgatva a témavezetőt is.

A DT a keretszámok ismeretében előzetesen felosztja az egyes programokra felvehető számát, amitől azonban a felvételi vizsgák tapasztalatai alapján egy további, utólagos egyeztetést követően el is térhet, törekedve arra, hogy a legalkalmasabb hallgatók kerüljenek felvételre.

A Doktori Iskolába való felvételtől DT dönt.

Témavezető szerepe és kiválasztása

A témavezető a doktori képzés kulcsfontosságú szereplője, ezért törekedni kell arra, hogy a témavezetők a meghirdetett téma legkiválóbb szakemberei közé tartozzanak, hogy prognosztizálható legyen az akkreditációs feltételeknek való megfelelés, és kellően motiváltak is legyenek a hallgatók sikerességében. Rendelkezzenek elegendő kapacitással a közös kutatáshoz, együttműködéshez, továbbá alkalmasak legyenek a hallgatók folyamatos segítésére. Egy témavezetőhöz ezért lehetőleg ötnél több hallgató ne tartozzon.

A témavezető

- vállalja, hogy a doktori képzés alatt folyamatosan konzultál a doktorandusszal, és aktívan segíti kutatómunkáját, publikációs munkáját és disszertációjának elkészítését,
- vállalja, hogy minden akadémiai év elején írásban értékeli a doktorandusz éves munkatervét, amelyet elküld a hallgató és a doktori iskola vezetője részére, és az első félév, illetve a második félév végén ellenőrzi, hogy a hallgató teljesítette-e a vállalásait, összhangban az DSZDI kredittantervvel,
- a kari doktori szabályzat alapján a komplex vizsgára jelentkezéshez írásban minősíti a hallgatónak a képzési szakaszban mutatott teljesítményét, és állást foglal a komplex vizsgára bocsáthatóságról,
- a komplex vizsga letétele után véleményezi, majd a szükséges módosítások után elfogadja a doktorandusz által készített ütemtervet, amely tartalmazza a disszertáció első változata leadásának és vitára bocsáthatóságának, a munkahelyi vita, illetve a védés várható időpontját,

Lehetőség van külső témavezető megbízására is, amennyiben a téma és az ahhoz szükséges szakértelem csak így biztosítható. A külső témavezető alkalmazása során a DSZDI előnybe részesíti a DSZDI-vel együttműködési megállapodást kötött szervezetek (KSH, KSH Népeségstudományi Kutatóintézet) kutatóit.

Esetenként két témavezető kijelölése is indokolt lehet, mint ahogy külföldi kolléga felkérése is.

A DT dönt a témaváltásról, a programok közötti váltásról.

Amennyiben a doktori iskola tanácsa a témavezetőt az egyetemi doktori szabályzat 43. § (4) bekezdése szerint új témavezetőként jelöli ki, az új témavezetőt a kötelezettségek a megbízatás elvállalásától kezdődően terhelik.

A programok vezetői figyelemmel kísérik és értékelik a témavezetői munkát, valamint ellenőrzik, hogy egy témavezetőnél ne haladja meg a hallgatók száma az ötöt, kiemelkedő iskolateremtő személyiségek esetén a MAB követelményeiben előírt 6-ot;

A DT visszavonja a témakiírói/témavezetői megbízatást attól az oktatótól, aki a jogszabályokban, az egyetemi doktori szabályzatokban, vagy az előzőek szerinti megállapodásban vállalt kötelezettségeinek – önhibájából – nem tesz eleget.

A DSZDI szükség esetén engedélyezheti a témavezető személyében történő változtatást. Ekkor vizsgálja a változás indokoltságát, továbbá szigorúan érvényesíti a minőségi követelményeket.

Minőségbiztosítási feladatok a képzés idején

Az oktatás a DT ellenőrzése mellett a jóváhagyott képzési terv szerint zajlik.

Az DSZDI képzési terve tartalmazza a kötelező tárgyakat és azok időzítését. A tanrend szemeszterekre lebontva tartalmazza a kötelező és a kötelezően választható kurzusokat. A kötelezően választható kurzusok meghirdetése során a DSZDI igyekszik figyelembe venni a doktoranduszok kutatói témáit.

A programvezetők rendszeresen kikérik a hallgatók véleményét a képzéssel kapcsolatban, lehetőséget nyújtva anonim értékelésre is. Az oktatók kötelessége az elvárások világos, előzetes meghatározása: az elvárt hallgatói teljesítmény legyen összhangban a kapott szakmai segítséggel és lehetőleg segítse elő a hallgatók egyéni kutatási témájában való előrehaladást is.

Az empirikus kutatásokhoz szükséges adatbázisokat tekintve ösztönözzük a hallgatókat rendelkezésre álló nemzetközi nyílt adatbázisok használatára, illetve a DSZDI-vel együttműködési megállapodást kötött szervezetek (KSH, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet) adatbázisainak használatára. A DSZDI lehetőségeinek függvényében gyarapítja a programokhoz kapcsolódó egyetemi oktatási, informatikai infrastruktúra fejlesztését, bővítését.

A DT háromévente áttekinti a képzési tervet, a programvezetők javaslatot tehetnek annak módosítására, az adott programspecifikus tárgyak átalakítására. A javaslatot a DT fogadja el és terjeszti elő a BTDT elé.

Oktatók és témavezetők kiválasztása, értékelése

A doktori képzésben részt vevő oktatók és témavezetők kiválasztása a tudományos teljesítmény, a témavezetői kapacitás és az akkreditációs követelmények figyelembevételével történik.

Külső oktatók és kutatók felkérése a programvezetők javaslatára a DT dönt. A felkért oktatók és kutatók feleljenek meg az adott szakterület szakmai elvárásainak. A külső oktatók alkalmazása során a DSZDI előnybe részesíti a DSZDI-vel együttműködési megállapodást kötött szervezetek (KSH, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet) munkatársait. Törekszünk minél több nemzetközi és hazai szaktekintély képzésbe való bevonására.

Az oktatók és témavezetők tevékenységét a Doktori Tanács a képzés eredményessége, a hallgatói előrehaladás és a fokozatszerzések tapasztalatai alapján rendszeresen

áttekinti. Az értékelés célja a képzés minőségének fenntartása és fejlesztése. Amennyiben az áttekintés fejlesztést igénylő területet jelez, a DT dönt a szükséges lépésekről.

Az értékeléshez kapcsolódó döntések dokumentálása a Doktori Tanács működéséhez kapcsolódó iratokban történik.

A hallgatók kutatómunkájának támogatása, a hallgatói teljesítmény nyomon követése

A doktori képzés célja a kutatói kiválóság kinevelése, amely magas színvonalú disszertációkban, sikeres védésben, aktív publikációs gyakorlatban nyilvánul meg.

A DSZDI segítséget nyújt a kutatói karrier megtervezésében, a kutatástámogatási infrastruktúra lehetőségeinek kiaknázásában. E munkában támaszkodik az egyetem belső stakeholder kapcsolataira és forrásaira.

Mind a képzési, mind a disszertációs szakaszban a DSZDI iskolai és programszinten is rendszeresen teremt olyan alkalmakat, konferenciákat, workshopokat, vitafórumokat, amelyek lehetőséget nyújtanak a hallgatóknak szakmai megnyilvánulásra, prezentációra, vitákban való részvételre.

A DSZDI az open science kutatótámogatás keretében ösztönzi és támogatja PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Publikálás- és Kutatástámogatási Osztály szolgáltatásainak igénybevételét.

A DSZDI, illetve az érintett tanszékek, kutatócsoportok kutatási programjaikat úgy tervezik, hogy az érdeklődő hallgatóknak lehetősége legyen a bekapcsolódásra, saját kutatási eredmények elérésére.

A DSZDI ösztönzi és segíti a hallgatókat saját kutatási pályázatok benyújtására, hazai és külföldi ösztöndíjak elnyerésére.

A doktori iskola kihasználja oktatóinak és témavezetőinek nemzetközi elismertséget. Alapozva a DSZDI oktatóinak nemzetközi elismertségére törekszik nemzetközileg elismert kutatók képzésbe való bevonására, a képzési rendbe való integrálása.

A DSZDI támogatja a doktoranduszok nemzetközi konferenciákon (például a prágai Conference of Young Demographers) való szereplését.

Kiemelt prioritás, hogy a doktorandusz magas szintű és elegendő publikációval rendelkezzen. Támogatjuk, hogy a témavezetőnek, oktatóknak és hallgatóknak legyenek közös publikációik.

A témavezető és a programvezető feladata, hogy ellenőrizze, hogy a hallgató a disszertáció leadását megelőzően rendelkezzen elegendő publikációval, teljesítse a DSZDI SZMSZ-ben előírt publikációs követelményeket. Elsődleges cél, hogy a hallgatók a tudományterületük rangos hazai és nemzetközi fórumain szerepeljenek. A témavezető segítséget nyújt a kéziratok

megjelentetésére alkalmas folyóirat, publikációs fórum kiválasztásában, a választást segíti a preferált folyóiratok listája, az MTA illetékes osztályainak és bizottságainak listáit alapul véve.

A hallgatók kötelesek publikációikat az MTMT-ben regisztrálni.

A hallgatói előrehaladás nyomon követése:

A doktorandusz hallgatók előrehaladását a témavezetővel egyeztetett munkaterv, valamint annak rendszeres értékelése biztosítja. A témavezető a hallgató kutatási és tanulmányi előrehaladásáról visszajelzést ad, amely szükség esetén a Doktori Tanács elé kerül.

A hallgatói előrehaladás ellenőrzésének formális mérföldkövei a doktorandusz workshop, a komplex vizsga, valamint a disszertáció elővitája.

A Doktori Tanács a hallgatói előrehaladásról a rendelkezésre álló beszámolók és mérföldkövek tapasztalatai alapján kap áttekintést, és szükség esetén dönt a további teendőkről.

Elakadás vagy jelentős késedelem esetén a témavezető és a hallgató egyeztetést kezdeményez, amelynek eredményéről a Doktori Tanács szükség esetén tájékoztatást kap.

A hallgatói előrehaladáshoz kapcsolódó értékelések dokumentálása a monitoring és visszacsatolás rendjével összhangban történik.

Fokozatszerzési eljárás

A védés alapos előkészítése, transzparens lebonyolítása a minőségbiztosítás egyik kulcsmozzanata. A fokozatszerzési eljárást az EDT rendelkezései szabályozzák. A DSZDI-ben ennek megfelelően:

A témavezető gondoskodik arról, hogy a doktorjelölt a kutatási szakaszban bemutatott kutatási eredmények bemutatása során szerzett tapasztalatok, elhangzott vélemények kutatásába beépítse, és a dolgozatot véglegesítse.

A témavezető hozzájárulása szükséges a kézirat leadásához, a védési eljárás megkezdéséhez.

A bírálók kiválasztása a DT tagjainak egyeztetésével indul, amit a DT vezetője terjeszti BTDT elé.

A bírálatokra adott írásbeli választ a jelölt a témavezetővel egyezteteti, mint ahogy a védés során tartandó prezentációt is.

Az DSZDI gondoskodik arról, hogy a védés megfelelő nyilvánosságot kapjon, a kötelező meghirdetések mellett a hallgatók, az DSZDI és a kar tanárainak, valamint a téma szaktekintélyeinek részvételét elvárva, megcélozva.

A védések idegen nyelven is lebonyolíthatók, amennyiben külföldi kollégák bekapcsolása indokolt és lehetséges.

A védések a vonatkozó szabályzatok figyelembevételével mellett online vagy hibrid formában való megszervezése elősegíti a nagyobb szakmai nyilvánosságot, ezért alkalmazásukat a DSZDI támogatja.

A fokozatszerzési eljárás során a szakmai és formai kontrollt a legszélesebb tudományos (hazai és nemzetközi) közvélemény biztosítja.

Monitorozás, visszacsatolás és a képzési program rendszeres értékelése

A monitoring célja annak rendszeres áttekintése, hogy a doktori képzés folyamatai – különös tekintettel a hallgatói előrehaladásra, a képzési programok működésére és a fokozatszerzés feltételeire – megfelelnek-e a kitűzött minőségcéloknak, és indokolt-e fejlesztési intézkedések kezdeményezése.

A doktori képzés színvonala felett a DSZDI vezetője és a DT őrökdi.

A DT döntési jogosultságait az egyetemi, kari doktori szabályzatok, illetve a DSZDI SZMSZ-e tartalmazza.

A visszacsatolás rendszeres eljárásrendjei, csatornái a következők:

A DT évente, minden tanév végén értékeli doktori képzésben részt vevő oktatók, témavezetők és a doktori iskola vezetőjének tevékenységét.

A DT háromévente áttekinti, és értékeli a Képzési tervet, és szükség esetén javaslatot tesz annak módosításra.

A DT kétévente értékeli a DI fejlesztési céljait, és a programvezetők javaslatának felhasználásával dönt az azt követő fejlesztési célokról. Az elfogadott fejlesztési célokat a DI honlapján nyilvánossá teszi.

A DT havi rendszerességgel tartja üléseit, ahol előzetes napirend szerint megtárgyalja a DI aktuális feladatait, dönt az aktuális ügyekről (pl. védési bizottsági javaslatait stb.). A DT döntéseit a DI honlapján nyilvánosság elé tárja. A programvezetők és a DI vezetőjének indokolt esetben lehetősége van rendkívüli DT-ülés összehívására.

A DT ülésein a jelen lévő DÖK-képviselő a hallgatók képzéssel kapcsolatos kérdéseit folyamatosan közvetíti.

Amennyiben a monitoring során a Doktori Tanács fejlesztést igénylő területet azonosít, dönt a szükséges intézkedésekről, azok ütemezéséről és felelőseiről. Az intézkedések megvalósulását a DT a következő monitoringciklus során áttekinti.

Hallgatói visszajelzések

A doktori iskola a hallgatói visszajelzéseket több csatornán gyűjti, a képzés sajátosságaihoz illeszkedő módon. A hallgatói vélemények intézményes közvetítője a Doktori Tanács hallgatói képviselője, valamint a doktorandusz-önkormányzat. A doktori iskola vezetője rendszeres kapcsolatot tart a hallgatói képviselővel, és szükség szerint egyeztet a felmerülő kérdésekről.

A hallgatók visszajelzései elsősorban a témavezetőkkel, az oktatókkal, valamint a doktori iskola vezetésével folytatott személyes egyeztetések során jutnak el a doktori iskola döntéshozó fórumaihoz. A doktori képzés kis létszámából fakadóan a kérdőív alapú, kurzusszintű hallgatói értékelés nem alkalmas a képzés minőségének visszajelzésére, ezért a doktori iskola a személyes, bizalmi alapú visszajelzési formákat részesíti előnyben.

A programvezetők lehetőséget biztosítanak arra, hogy a hallgatók visszajelzést adjanak a képzés működéséről, személyes vagy online egyeztetések keretében. A beérkező hallgatói visszajelzéseket a doktori iskola vezetése és a Doktori Tanács szükség szerint megvitatja, és amennyiben indokolt, beépíti a képzés és a működés fejlesztésébe.

A doktori iskola biztosítja, hogy a hallgatók érzékeny vagy személyes jellegű észrevételeiket szükség esetén bizalmas módon jelezhessék. A hallgatói visszajelzések kezelése és az ezekhez kapcsolódó döntések dokumentálása a monitoring és visszacsatolás rendjéhez igazodik.

Nyilvánosság és információkezelés

A doktori iskola biztosítja működésének és képzési rendjének átláthatóságát. A doktori iskola működésére, a képzés rendjére és a fokozatszerzés feltételeire vonatkozó alapvető dokumentumok a honlapon nyilvánosan hozzáférhetők.

A Doktori Tanács működésének átláthatóságát a testület összetételének nyilvánossága, valamint az ülések napirendjének és döntéseinek honlapon történő közzététele biztosítja.

A hallgatók számára releváns információk – különösen a képzési rend, a hallgatói mérföldkövek és a fokozatszerzési eljárás – naprakészen elérhetők a doktori iskola honlapján. A doktori iskola gondoskodik arról, hogy a nyilvános dokumentumok aktuális verziói legyenek hozzáférhetők, a korábbi szabályozások pedig archivált formában visszakereshetők maradjanak.

A nyilvánosságra hozatallal és az információkezeléssel kapcsolatos feladatok ellátása a doktori iskola működésének rendjébe illeszkedik.

Spéder Zsolt, iskolavezető

2025. augusztus 29.